

บทที่ ๒

ความเป็นมาของสยามและไทย

แนวคิดสำคัญ

“สยาม” หรือ “ไทย” เป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองมายาวนาน อาศัยอยู่ในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่ถูกรุกรานทำให้เสียดินแดนมาแล้วหลายครั้ง จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๓๑๐ ต้องเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า พระยาวชิรปราการ(สิน) รวบรวมชาวไทยต่อสู้กอบกู้เอกราช จนถึงปี พ.ศ. ๒๓๑๓ ได้ตั้งกรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวงและสถาปนาองค์เป็นสมเด็จพระเจ้าตากสิน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๒๔ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ตั้งเมืองหลวงใหม่ที่กรุงเทพฯ แต่ก็ถูกรุกรานจากชาติตะวันตกด้วยกลวิธีต่างๆ ทั้งการทหาร การค้า และศาสนา อย่างไรก็ตามไทยก็สามารถเอาตัวรอดและรักษาเอกราชมาได้จนถึงปัจจุบัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ปลายทาง

มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของ “สยาม” และ “ไทย” พร้อมทั้งรู้ถึงการยึดครองดินแดนไทยจากต่างชาติตั้งแต่อดีต

จุดประสงค์นำทาง

๑. อธิบายความเป็นมาของ “สยาม” และ “ไทย” ได้
๒. อธิบายสาเหตุที่ทำให้ไทยต้องเสียดินแดนในสมัยต่างๆ ได้
๓. อธิบายวิธีการที่ทำให้ไทยรอดพ้นจากการยึดครองของต่างชาติได้

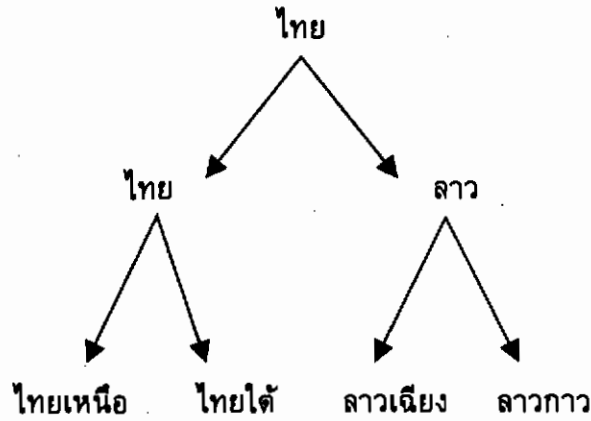
๑. ความหมายของ “สยาม” และ “ไทย”

“สยาม” มาจากภาษาสันสกฤต คือ “ศยามะ” แปลว่า พวกคนมีผิวคล้ำ เป็นชื่อที่ใช้เรียกคนทั่วไปที่อาศัยอยู่นับตั้งแต่ทางตอนใต้ของจีน ทางตะวันออกของญวน(เวียดนาม) ทางตะวันตกต่อถึงชายแดนพม่าและมอญ ทางใต้ต่อกับมาลายู

"ไทย" เป็นชื่อที่คนทั่วไปใช้เรียกพวกสยามที่มีอำนาจมากกว่า และใหญ่กว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้เรียกภายหลังสยาม สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส บันทึกไว้ว่า ไทยแบ่งออกเป็นจำพวกที่ใหญ่มี ๒ คือ ไทย และ ลาว

ไทยแบ่งออกได้ ๒ กลุ่ม คือ (๑) ไทยเหนือ (๒) ไทยใต้

ลาวแบ่งออกได้ ๒ กลุ่ม คือ (๑) ลาวเฉียงกับพวกอนุโลม (๒) ลาวกาวกับพวกอนุโลม*

แผนภูมิแสดงพวกไทย

๒. ถิ่นกำเนิดของสยามและไทย

แนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดของไทยมีอยู่หลายแนวคิดด้วยกัน เช่น

๑. แนวคิดของนักภาษาศาสตร์ ที่อ้างการสำรวจภูมิประเทศจีนในสมัยพระเจ้าอยู่เมื่อ ๒๒๐๘ ปี ก่อน ค.ศ. แล้วพบว่า จีนเรียกชนชาติไทยว่า มุง หรือ ต้ามุง ทำให้เชื่อได้ว่าคนเชื้อชาติไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนจีนมาก่อน บริเวณฝั่งซ้ายของลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ตั้งแต่มณฑลเสฉวน ตลอดไปเกือบจรดทะเลตะวันออก ซึ่งมีเชื้อสายมาจนทุกวันนี้ ไทยเรียกตนเองว่า อ้ายลาว แต่จีนเรียกว่า ต้ามุง พระยาอนุমানราชชน กล่าวถึง พวกต้ามุงว่า "น่าจะหมายถึงพวกไทยเมือง พวกนี้เจริญมาก่อนจีนเสียอีก" ซึ่งต่อมาอพยพลงมาที่มณฑลยูนนานทางตอนใต้ และค่อยๆ อพยพลงมาฝั่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แนวคิดนี้ทำให้ หลวงวิจิตรวาทการ บันทึกไว้ว่า "ชาติไทยเป็นชาติที่น่าสงสารตั้งแต่กำเนิดเกิดมา เป็นชาติก็ถูกรุกรานตั้งแต่ต้นมาจนถึงบัดนี้ ครั้งแรกสุด เมื่อประมาณ ๔๐๐๐ ปีมาแล้ว เรามีภูมิสำเนาอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในประเทศจีน แต่ถูกภัยทางเหนือเข้ารุก จนต้อง

ถอยร่นลงมาในเขตสุวรรณภูมิ บัดนี้ (ในพ.ศ. ๒๔๗๖-ผู้เขียน) เรากำลังถูกรุกทุกๆ ด้าน จากเหนือ ใต้ ตะวันออก ตะวันตก และเราถูกรุกเข้ามาจนกระทั่งถึงภายในบ้านเราเอง การรุกรานนี้มีทั้งรบรุก และรุกสงบ แต่การรุกสงบนั้นเองที่ทำให้เราสูญเสียชาติไป เมื่อประเทศกำลังอยู่ในอันตรายจึงจำเป็นต้องให้คนไทยตระหนักถึงภัยนี้”

๒. แนวคิดของ วิลเลียม คลิฟตัน ด็อดด(William Clifton Dodd) หมอที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย พม่า จีน เป็นเวลา ๓๒ ปี(พ.ศ. ๒๔๒๙-๒๔๖๑) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ไทยเป็นเชื้อสายมองโกลและเป็นชาติที่เก่าแก่กว่าอียิปต์ และจีนเสียอีก คนไทยถูกเรียกว่า อ้ายลาว หรือ ต้ามุง และเป็นเจ้าของถิ่นเดิมของจีนมาก่อนจีน ตั้งแต่ ๒๒๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช

ถิ่นเดิมของคนไทยอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไต ต่อมาเคลื่อนที่เรื่อยๆ จากทางเหนือเข้าแดนจีน และค่อยๆ อพยพครั้งใหญ่ นับตั้งแต่ศักราชที่ ๖ ก่อนคริสตศักราช คือจากตอนกลางของจีนมาสู่ตอนใต้ จากตอนใต้เข้าสู่อินโดจีน”

๓. แนวคิดใหม่ ที่ค้นคว้าจากหลักฐานทางโบราณคดี ที่พบว่าบรรพบุรุษของไทยอยู่ในดินแดนไทยมาโดยตลอด ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้เริ่มต้นค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยอย่างจริงจัง ดังที่ศาสตราจารย์ ฟริทซ์ สารสิน(Sarasin, Fritz) ได้เขียนรายงาน ซึ่งพิมพ์ไว้ในหนังสือ จดหมายเหตุของสยามสมาคม (พ.ศ. ๒๔๗๖) หน้า ๑๗๑ ว่า “ขณะที่ก่อนประวัติศาสตร์ของอาณานิคมของฝรั่งเศสในแหลมอินโดจีน และของอังกฤษในแหลมมาลาญ ได้มีผู้ค้นคว้าสอบสวนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ส่วนราชอาณาจักรสยามอันใหญ่โต มีเนื้อ ๕๐๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างดินแดนทั้งสองแห่งนั้น ในด้านที่เกี่ยวกับก่อนประวัติศาสตร์ ได้ถูกทอดทิ้งให้เป็นดินแดนที่ไม่มีผู้จัก คงมีแต่การสะสมรวบรวมหัวขานหินขัดสมัยหินใหม่ ที่พบโดยบังเอิญไว้เท่านั้น แต่ยังไม่มีการค้นคว้าหาของก่อนประวัติศาสตร์พวกนี้ตามหลักวิชาอย่างจริงจัง”

ต่อมาได้มีการค้นคว้าอย่างจริงจัง และพบว่าในบริเวณเนื้อที่ประเทศไทยปัจจุบัน มีร่องรอยผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยหินเก่า คือ ระหว่าง ๕๐๐,๐๐๐ ปี ถึง ๑๐,๐๐๐ ปี มาแล้ว ชิน อยู่ดี ได้บันทึกไว้ว่า “เราได้พบหลักฐานว่าคนสมัยหินเก่าเคยท่องเที่ยวอยู่บนแผ่นดินไทยมาแล้ว หลักฐานเหล่านี้ได้แก่ หินกรวดที่นำมาแกะทေးอย่างหยาบ ทำเป็นเครื่องมือสำหรับขุดและสับตัด แหล่งที่สำคัญคือ จังหวัดกาญจนบุรี” และการค้นคว้าสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในไทยของ สุต แสงวิเชียร ยังพบอีกว่า “โครงกระดูกของคนสมัยใหม่มีความเหมือนกับโครงกระดูกคนไทย

ปัจจุบันเกือบทุกๆ อย่าง” ที่สำคัญคือ การขุดค้นพบเครื่องมือต่างๆ ตั้งแต่สมัยหินเก่า สมัยหินกลาง สมัยหินใหม่ และยุคโลหะในประเทศไทยโดยตลอด

นอกจากนี้นักวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ที่ค้นคว้าในเรื่องกลุ่มเลือด มีความเห็นว่าคนไทยในเมืองไทย และพวกมาลาเย พวกฟิลิปปินส์ และพวกอินโดนีเซีย เป็นต้น มีกลุ่มเลือดคล้ายกัน ศรีศักร วัลลิโภดม จึงตั้งสมมติฐานว่า คนไทยไม่ได้อพยพมาจากประเทศจีน แต่ว่ามีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในบริเวณเอเชียอาคเนย์นี้เอง” ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกของพระศรีจุฬาลักษณ์ในเรื่องที่ว่าด้วยชาติและภาษาต่างๆ ความตอนหนึ่งว่า

“บรรดาบ้านเมืองมนุษย์ซึ่งตั้งอยู่ในมัชฌิมประเทศนั้นก็หลายชาติหลายภาษา

โบราณจารย์ท่านรวบรวมเข้าบัญญัติภาษาเรียกว่าเป็นนครภาษาทั้งสิ้น

บรรดาบ้านเมืองมนุษย์ซึ่งตั้งอยู่ภายนอกมัชฌิมประเทศสิ้นทั้งสกลชมพูทวีปนั้น

ก็มีชาติและภาษาต่างกันเป็นอันมาก โบราณจารย์ท่านก็รวบรวมเข้าบัญญัติ

เรียกว่าประจันตะประเทศ เป็นสยามภาษาทั้งสิ้น”

แนวคิดที่ ๓ นี้ จึงยืนยันว่า บรรพบุรุษของคนไทยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมาโดยตลอด ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยหลักฐานทางโบราณคดี ที่แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

๓. ปัญหาการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทย

การศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ของไทยยังมีปัญหาอยู่ ดังที่ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ บันทึกในสาสน์สมเด็จ ฉบับลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ว่า “ในบรรดาก้าวหน้าจะเป็นที่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ชาวสยามเห็นเป็นสถานในศาสนาเสียดแทบทุกแห่งจะขุดตรวจก็ขัดข้อง หม่อมฉันได้พูดเรื่องนี้กับศาสตราจารย์ สารสิน ว่า ในประเทศสยามมีที่น่าจะขุดตรวจหาหลักฐานทางวิชาก่อนประวัติศาสตร์อยู่หลายสิบแห่ง แต่ที่ชาวสยามทำเป็นวัดเสียดนั้นก็ดีไปอย่างหนึ่ง ด้วยเป็นเครื่องป้องกันมิให้ใครไปเที่ยวขุดเล่น”

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่นักประวัติศาสตร์ของไทยไม่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ชนชาติของตัวเอง และรัฐก็ไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ดังที่ วินัย พงศ์ศรีเพียร ได้รายงานว่ “การที่วิชาประวัติศาสตร์ไม่มี “ตัวตน” ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้ทำให้โอกาสปลูกฝังสำนึกประวัติศาสตร์หมดไป และส่งผลกระทบต่อรากฐานความรู้ทางวัฒนธรรมของชาติ” และ มานพ ถาวรวัฒนกุล ได้รายงานว่ “แม้กระทั่ง

ระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยต่างๆ นั้น แนวการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติได้ลดความสำคัญลงไปมากแล้ว”

๔. ไทยและการสูญเสียดินแดน

การศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่า ชาวสยามหรือไทยอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันมาเป็นเวลานานกว่า ๖,๐๐๐ ปี และกระจัดกระจายเป็นอาณาจักรเล็กๆ อยู่มากมาย แต่จากปัญหาการศึกษาทางประวัติศาสตร์ทำให้เราไม่สามารถที่จะกำหนดพื้นที่ดินแดนได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนมากก็ได้ยืนยันความมีอยู่ และการสูญเสียดินแดนของไทยที่สำคัญ ได้แก่

๑) ไทยมุงหรือไทยเมือง(ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๔) มีที่ตั้งอยู่ระหว่างบริเวณลุ่มแม่น้ำเหลือง(ฮวงโฮ)กับแม่น้ำแยงซีเกียง ทางตอนเหนือของประเทศจีนในปัจจุบัน ต่อมาได้ขยายดินแดนตั้งเป็นเมืองหลวง ๓ แห่ง คือ นครลุง นครปาและนครเงี้ยว (แกวหรือไทยใหญ่ในปัจจุบัน) รวมเรียกว่าอาณาจักรไทยมุงหรือไทยเมือง

การเสียดินแดน

๓๐๐ ปี ก่อนพุทธศักราช ไทยเสียนครลุงให้แก่จีน

พ.ศ. ๒๐๕ ไทยเสียนครปาให้แก่จีน

พ.ศ. ๓๒๔ ไทยเสียนครเงี้ยวให้แก่จีน

การเสียเมืองทั้ง ๓ เมืองใน ๓ ครั้ง เกิดขึ้นเนื่องจากไทยอยู่ในดินแดนที่กว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์ จึงอยู่อย่างสุขสบาย มักน้อยไม่ต้องดิ้นรน โอบอ้อมอารี ทำให้ชาวจีนที่ร่ำรวยไม่มีที่ดินทำกิน เข้ามาอาศัยแทรกซึมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม จนกระทั่งถูกกลืนในที่สุด

๒) อ้ายลาว (พุทธศตวรรษที่ ๒-๗) อ้ายลาวเป็นดินแดนของไทย มีที่ตั้งอยู่บริเวณมณฑลเสฉวน(ของจีนปัจจุบัน) เรียกว่า ไทยงายลาว มีการติดต่อกับจีน แต่มีความคิดที่แตกต่างกัน คือ ไทยเป็นมิตรกับจีนด้วยคิดว่าเป็นสัมพันธไมตรีทางศาสนา(พุทธศาสนา) แต่จีนถือว่าไทยเป็นเมืองขึ้น

การเสียดินแดน

พ.ศ. ๖๒๑ จากการที่จีนถือว่าไทยเป็นเมืองขึ้น จึงทำให้ขุนไล่ลาว กษัตริย์ของไทยขัดแย้งกันเรื่องอำนาจการปกครอง ทำให้เกิดสงครามต่อสู้กันเป็นเวลายาวนาน และชาวไทยได้แตกออกเป็นกลุ่มๆ จีนเองก็แตกแยกออกเป็น ๓ ก๊ก

พ.ศ. ๗๖๘ ขงเบ้งได้ให้เบ้งเฮ็ก เป็นผู้นำปราบอาณาจักรอ้ายลาวได้สำเร็จ แต่ได้ปล่อยเพื่อเอาชนะจิตใจคนไทยในการปกครอง”

๓) สุวรรณภูมิ(พุทธศตวรรษที่ ๒) และทราวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๗) ดินแดนสุวรรณภูมิของไทยมีเมืองใหญ่ที่สุด คือ “นครปฐม” มีหลักฐานทางพระพุทธศาสนา ว่าในปี พ.ศ. ๒๓๘ พระโสณะและพระอุตระ ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนามายังสุวรรณภูมิ เขียน ยัมศิริ ได้บันทึกว่า หลักฐานที่พบ คือ

“๑. คาถาเข้หมมาเขียนเป็นภาษามคธตามอย่างตัวอักษรสมัยพระเจ้าอโศก(อักษรคฤณ)

๒. พระปฐมเจดีย์เดิมมีรูปทรงแบบสถูปจิ

๓. ที่นครปฐมพบธรรมจักรกับกวางหมอบหลายชิ้น”

สมัยทราวดี มีเมืองหลวงอยู่ที่นครปฐม หลักฐาน คือ พระพุทธรูปที่วัดพระงาม จังหวัดนครปฐม “จะเห็นความอ่อนหวาน นุ่มนวลของอิทธิพลคุปตะ” โบราณวัตถุ ณ ที่แห่งนี้ เป็นของชิ้นใหญ่ มีอายุเก่ากว่าของที่พบในแหลมอินโดจีนทั้งสิ้น ศิฝีมือก็ประณีตกว่าที่อื่น แสดงว่าเป็นฝีมือช่างหลวง ของเหล่านี้นักปราชญ์ตีความว่าเป็นของสมัยทราวดี(พุทธศตวรรษที่ ๑๐)”

การเสียดินแดน

สำหรับ “นครปฐมจะเป็นเมืองร้างตั้งแต่เมื่อไรยังไม่ปรากฏ ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงไม่กล่าวถึงเมืองนี้ และไม่พบศิลาปฐุโขทัยที่นั่นเลย ศิลปศรีวิชัยแทรกแซงบ้างแต่ไม่มีเขมร จึงนำเข้าใจว่านครปฐมเป็นเมืองร้างก่อนสมัยนครวัด”

๔) น่านเจ้า (พุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๗) หรือ นานาเจ้า เป็นอาณาจักรใหญ่ (ทางใต้ของจีนปัจจุบัน) มีเทือกเขาขางซานล้อมรอบและมีทะเลสาบ(น้ำจืด) ขนาดใหญ่ชื่อ “เอ่อไห่”(หนองแส) อยู่ตรงกลางมี ๖ นคร คือ มุ่งซุย เอี้ยแซ เท็งเซียง ซีล่าง ม่งเส(หนองแส) อาณาจักรน่านเจ้ามีอาณาเขตครอบคลุม ลุ่มน้ำสาละวิน ตลอดลุ่มน้ำโขงตอนกลาง จีนเรียกว่า ดาลีฟู หรือ ไทลี

การเสียดินแดน

พ.ศ. ๑๗๗๘ ถูกกุปลายข่านของ มองโกล ใช้กำลังเข้าปราบปรามทำให้สูญเสียการปกครองให้แก่ มองโกล นอกจากนี้ ฮิดา สาระยา ได้ค้นพบว่า จากการศึกษาการต่อชนเผ่าต่างๆ “ด้วยการปราบปรามใช้กำลัง หรือด้วยการให้ของขวัญจำพวกไหม ผ้าแพรพรรณ ข้าวเมล็ดพันธุ์ ยกเจ้าหญิงจีนให้หัวหน้าชนเผ่าเป็นการสร้างสัมพันธไมตรี” ทำให้น่านเจ้าถูกกลืนอย่างสงบด้วยวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของจีนที่ปฏิบัติต่อชนเผ่านอกราชอาณาจักร

ที่เรียกว่า “ชุกัวะ”(Shu-Kuo) แปลว่า “ชาวป่า” ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและผลประโยชน์ทางการค้า

๕) ศรีวิชัย(เริ่มต้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๗) หรือ “ไทยใต้” อาศัยอยู่ทางภาคใต้ของไทยที่เรียกว่า “คาบสมุทรสยาม”(Peninsular Siam)^{๖๕} ต่อมาเรียกชื่อว่า “คาบสมุทรไทย”(Peninsular Thailand) คือ บริเวณจังหวัดปัตตานี สตูล นราธิวาส ยะลา และสงขลา ซึ่งคนไทยอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวก่อนพุทธศตวรรษที่ ๕ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กระจัดกระจายตามแนวลำน้ำวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมและการประมง นอกจากนี้ยังเป็นเมืองท่าติดต่อกับชายกับอินเดีย จีน อาหรับและเปอร์เซีย ต่อมาเจริญรุ่งเรืองเป็นอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๗) หม่อมเจ้าจันทร์จिरायุ รัชนี้ ค้นพบว่า“อาณาจักรศรีวิชัยตามหลักฐานจีน เริ่มต้นตั้งแต่กระบุรีในจังหวัดชุมพรลงใต้ไปตลอดมลายู-เกาะสุมาตรา”^{๖๖} เป็นศูนย์กลางระบบเมืองท่าที่กว้างใหญ่

อย่างไรก็ตาม เขียน ยัมศิริ บันทึกว่า “ศรีวิชัยอยู่ที่ไหนเป็นเรื่องที่นักปราชญ์ถกเถียงกันมาก บ้างก็ว่าเมืองหลวงอยู่ที่ปาเล็มบัง ในเกาะสุมาตรา บ้างก็ว่าอยู่ที่ภาคกลางของเกาะชวา บ้างก็ว่าอยู่ในแถบเหนือของแหลมมลายู ในที่นี้ไม่มีความจำเป็นที่จะถกเถียงกับใคร แต่เท่าที่พบของแล้วคือทั้ง สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และพระพิมพ์ ศิลปะที่เรียกว่าศรีวิชัยนั้น มีที่บรมพุทโธในเกาะชวา ที่ไชยา นครศรีธรรมราช ที่นครปฐม ละโว้เก่า กำแพงเพชร ศรีสัชนาลัย หริภุญชัย ตลอดถึงเชียงใหม่ ข้อแปลกแห่งศิลปะเหล่านี้ที่ควรนำมาบันทึกไว้มีว่า แต่ละแห่งเป็นของอยู่ในระยะรุ่งเรืองทั้งสิ้น”^{๖๗}

และจากการศึกษาเอกสารของจีนที่กล่าวถึงอาณาจักรศรีวิชัย ที่หลวงจีนอี้จิง เดินทางร่วมกับพ่อค้าเปอร์เซียจากจีน(กวางตุ้ง) ในพ.ศ. ๑๒๑๔ และศึกษาพุทธธรรมอยู่ที่อินเดียถึง พ.ศ. ๑๒๒๘ ต่อมาได้เดินทางกลับมาศรีวิชัย ท่านได้แนะนำพระภิกษุที่จะเดินทางไปแสวงธรรมที่อินเดียว่า “ท่านเหล่านั้นควรจะพักอยู่ที่ โฟ-ซิ(ศรีวิชัย) สักปีหรือสองปี เตรียมตัวเรียนภาษาสันสกฤตก่อนจะเดินทางไปอินเดีย...”^{๖๘} และที่เมืองไชยานี้ยังมีการค้นพบจารึกภาษาสันสกฤตอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ เป็นจำนวนมาก รวมถึงการค้นพบซากอุโบสถที่สร้างด้วยหินอิฐ จากการเห็นและภาพถ่ายทางอากาศ หม่อมเจ้าจันทร์จिरायุ รัชนี้ จึงสรุปว่า “ไชยามีหลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่าเคยเป็นที่อยู่ของพระจำนวนพันรูปได้”^{๖๙}

จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์สำคัญอีกชิ้นหนึ่ง คือระฆังเหล็ก^{๗๐}ที่พระเจ้ากรุงจีนสมัยราชวงศ์ถัง ได้พระราชทานให้แก่วัดที่ไชยา

ในปี พ.ศ. ๑๕๔๖ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา ทำให้สรุปได้ว่าศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ไชยา

การเสียดินแดน

พ.ศ. ๑๗๓๕-๑๗๔๘ แผ่นดินว่างกษัตริย์เกิดการแย่งอำนาจกันระหว่างพวกศรีวิชัยซึ่งมีเมืองหลวงอยู่ที่ไชยา กับ ชาวสิงหลในศรีลังกา รวมทั้งพวกทมิฬที่อยู่ทางตะวันตกของอินเดียได้

พ.ศ. ๑๘๐๓ จันทรภาณุ แห่งตามพวลิงค์ (จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน) แฝงสงครามกับลังกา ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยแตกแยกอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาถูกฝรั่งเศสเข้ายึดครอง

๖) อาณาจักรสุโขทัย(พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๙) สุโขทัย ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่เจริญที่สุดอีกแห่งหนึ่งของไทย มีกรุงสุโขทัย เป็นนครหลวง เขียน ยิ้มศิริ บันทึกถึงสุโขทัยไว้ว่า "มีระบบการปกครองแบบ "พ่อบ้าน" (คล้ายกับพวกกรีกโบราณ ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็นแต่ละรัฐ ไม่ขึ้นแก่กัน เมื่อเกิดศึกสงคราม ต่างก็ช่วยกันปราบปรามศัตรู ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคง) ประชาชนซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ก็ย่อมมีความภูมิใจในผู้ปกครองประเทศ และในตัวเองไปพร้อม ๆ กันไป"^{๕๕}

"สุโขทัยอันอุดมสมบูรณ์ด้วยในน้ำมีปลาในนามีข้าว ในสมัยนี้ศิลปวิทยาการทุกสาขาเจริญรุ่งเรืองสูงสุดบ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข มีคนดีมีวิชาส่งเสริมเกียรติคุณของชาติไทยให้แผ่ไพศาลไปทั่วทุกทิศานุทิศ ไม่มีการกินบ้านกินเมือง ทุกคนอยู่กันอย่างไพร่ฟ้าหน้าใส จิตใจผ่องแผ้วเพราะมีผู้ปกครองที่มีปัญญา ไม่เห็นแก่ความสุขส่วนตนมากกว่าความสุขส่วนรวมของอาณาประชาราษฎร์"^{๕๖}

พ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย ทรงคิดประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้นใหม่ ทรงส่งเสริมสนับสนุนศิลปวิทยาการ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ในพระพุทธศาสนา และวรรณกรรม ล้วนแล้วแต่เป็นความก้าวหน้า เป็นสมบัติอันประเสริฐที่ตกทอดมาสู่ชนชาติไทยในปัจจุบันนี้

๗) อาณาจักรอยุธยา(พุทธศตวรรษที่ ๑๘-๒๓) ในประชุมพงศาวดารมีบันทึกว่า "ก่อนอาณาจักรอยุธยามีแคว้นละโว้-อุทอง(พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕) ซึ่งแคว้นละโว้เดิมเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว จนกระทั่ง พ.ศ. ๑๐๐๒ พระยาภาณุวรรณดิศราช ซึ่งเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองนครปฐม มีคำสั่งให้สร้างเมืองละโว้ขึ้น"^{๕๗} ต่อมาได้พัฒนาเป็นเมืองหลวงด้านทิศตะวันออกของอาณาจักรทวารวดี จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ สามารถขยายอิทธิพลขึ้นไปถึงทริภุญชัย(ลำพูน) และเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา

จนกระทั่ง พ.ศ. ๑๖๒๕ พระนารายณ์กษัตริย์องค์ต่อมาแห่งละโว้ได้ย้ายราชธานีใหม่ มาตั้งตรงปากแม่น้ำลพบุรี ให้ชื่อว่า กรุงโยชยา ส่วนเมืองละโว้เดิม เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองลพบุรี มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง ของโยชยา

ต่อมา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่หนองโสน แล้วสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในปี พ.ศ. ๑๘๙๓ ในสมัยอู่ทองนี้มีการค้นพบหลักฐาน สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังที่ เขียน ยิ้มศิริ บันทึกว่า “พระพุทธรูปอู่ทองที่หล่อด้วยทองสำริด” ซึ่งชาวไทยเป็นผู้สร้างต่างจากแนวคิดเดิมที่เชื่อว่าการหล่อสำริดนั้นไทยได้มาจากอินเดียฝ่ายใต้ แต่แนวคิดที่ว่าใหม่เข้าใจว่าเป็นของไทยเรามาแต่ ๓๐๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล”

ดินแดนสมัยกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. ๑๘๙๑-๒๐๓๑ สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อาณาจักรอยุธยาได้ผนวก อาณาจักรสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยา ทำให้ดินแดนของอาณาจักรอยุธยากว้างใหญ่ มีหัวเมืองที่สวามิภักดิ์ และส่งต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง เครื่องราชบรรณาการมาถวายตามกำหนด เวลา หัวเมืองในสมัยนั้น ได้แก่ ทวาย ตะนาวศรี เชียงกราน มะละกา เขมร บัตตานิ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู

การเสียดินแดน

พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๗๒ สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ มะละกาได้ถูกยึดครองโดย โปรตุเกส เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๔ แต่ภายหลัง โปรตุเกสทราบว่ามะละกาเป็นของไทย อุปราช อัลฟองโซ เดอ อัลบูเคิร์ก ซึ่งประจำอยู่อินเดีย เกรงว่าจะต้องทำสงครามกับไทย จึงส่งทูตมา เจรจากับไทยใน พ.ศ. ๒๐๕๔ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๐๕๕ มีการทำสัญญาฉบับแรกกับไทยทำให้ ชาวโปรตุเกสได้สิทธิพิเศษทางการค้า การตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในไทย รวมถึงการปฏิบัติ ศาสนกิจได้โดยเสรี

พ.ศ. ๒๐๘๓ มีชาวญี่ปุ่นตั้งบ้านเรือนทำมาหากินอยู่ในเมืองไทยจำนวนมาก”

พ.ศ. ๒๑๑๒ กรุงศรีอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่า ต่อมา พ.ศ. ๒๑๒๗ ที่เมือง แครง (เต็งทราย) สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงหลังนำทัทธิโยทก ประกาศอิสรภาพ ไม่ขึ้นกับกรุงหงสาวดีของพม่า จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๑๓๕ ที่เมืองสุพรรณบุรี สมเด็จพระนเรศวร มหาราชได้ทำสงครามยุทธหัตถีกับสมเด็จพระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี และทรงฟันสมเด็จพระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดีด้วยพระแสงของ้าว จนสมเด็จพระมหาอุปราชสิ้นพระชนม์ บนคอช้างทำให้กองทัพพม่าแตกพ่าย ซึ่งมีผลให้หัวเมืองต่าง ๆ พากันอ่อนน้อมต่อกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๑๕๐ โปรตุเกสช่วยเหลือนมญูสู้รบกับไทย พ.ศ. ๒๑๕๕ โปรตุเกสส่งกำลังเข้ายึดเมืองมะริดซึ่งเป็นของไทย และในปี พ.ศ. ๒๑๗๔ โปรตุเกสใช้กำลังยึดเรือกำปั่นหลวงของไทย และชาวโปรตุเกสในอยุธยาถูกกล่าวหาว่ามีส่วนกบฏร่วมกับขุนนาง

พ.ศ. ๒๑๕๓ เกิดกรณีพระเจ้าทรงธรรมทรงสำเร็จโทษพระศรีเสาวภาคย์ และออกญาพระнайไว ซึ่งเป็นนายของทหารอาสาญี่ปุ่นถูกฆ่าตายด้วย และกรมพล ทองธรรมชาติ ได้บันทึกไว้ว่า "ทหารญี่ปุ่นมีความโกรธแค้นถึงกับบุกเข้าไปในพระราชวัง แต่สามารถตกลงกับพระเจ้าทรงธรรมได้ พระองค์ทรงอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นเดินทางออกจากกรุงศรีอยุธยาได้โดยอิสระ"^{๑๑}

พ.ศ. ๒๑๗๓ สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง มีข่าวว่าชาวญี่ปุ่นจะก่อการร้าย รวมทั้งออกญาเสนาภิมุข (ยามาดา นางามาซา) ซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่นได้หนีไปที่เมืองนครศรีธรรมราช พระเจ้าปราสาททองจึงมีรับสั่งให้จุดไฟเผาหมู่บ้านญี่ปุ่น ต่อมาชาวญี่ปุ่นจึงอพยพออกนอกประเทศ

พ.ศ. ๒๒๐๒ ฮอลันดาเริ่มคุกคามไทย และในปีพ.ศ. ๒๒๐๔ ฮอลันดายึดสำเภากลางของไทยบริเวณเกาะมาเก๊า พ.ศ. ๒๒๐๗ เรือรบฮอลันดาประกาศสงครามกับไทยและเข้าปิดล้อมอ่าวไทย โดยหวังว่าจะยึดเรือสำเภาของไทยที่กลับจากการค้าขายที่ญี่ปุ่นและจีน ต่อมาวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๒๐๗ มีการเจรจาและทำสัญญายุติสงคราม โดยฮอลันดาสามารถค้าขายในราชอาณาจักรได้อย่างเสรี ได้สิทธิผูกขาดการส่งหนังกวางและหนังโค ที่สำคัญคือไทยจะว่าจ้างชาวจีน ญี่ปุ่น เป็นคนประจำเรือไม่ได้รวมทั้งจะนำคนสัญชาติเหล่านี้เข้ามาในราชอาณาจักรมิได้ และที่สำคัญที่สุด ฮอลันดาจะได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต คือ ถ้าคนในบังคับของฮอลันดาทำความผิดในไทย ไม่ต้องขึ้นศาลไทย แต่จะขึ้นศาลกงสุลฮอลันดาแทน

พ.ศ. ๒๒๒๖ เกิดโจรสลัดปล้นสะดมเรือสินค้าในอ่าวเบงกอล เรือที่ปล้นบางลำชักธงไทย และเรือที่ถูกปล้นบางลำบรรทุกสินค้าของอังกฤษ ซึ่งการปล้นโดยโจรสลัดนี้มีข่าวว่าออกญาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ร่วมกับขุนนางไทยเชื้อสายอังกฤษ เป็นผู้สนับสนุนหรือมีส่วนรู้เห็น ครั้งนั้นอังกฤษได้เรียกร้องให้ไทยชำระค่าเสียหายแก่บริษัทอังกฤษ แต่ไทยปฏิเสธ และเกิดการสู้รบระหว่างไทยกับอังกฤษที่เมืองมะริด

พ.ศ. ๒๒๒๘ มีการลงนามอนุสัญญาการค้ากับฝรั่งเศส มีสาระสำคัญคือ ฝรั่งเศสสามารถตั้งสถานการค้าในไทยได้ และมีเสรีภาพในการค้าโดยไม่ต้องเสียภาษีขาเข้าและขาออก ฝรั่งเศสมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการค้าดิบทุกในเกาะกลาง และดินแดนที่ขึ้นกับเกาะกลาง อีกทั้ง

มีสิทธิ์ที่จะเปิดสถานการค้าที่ใดก็ได้ที่เห็นว่าเหมาะสม ถ้าเสนาบดีของไทยเห็นชอบ รวมทั้งการเผยแพร่สิทธิเสรีภาพศาสนาคริสต์

พ.ศ. ๒๒๓๐ ฝรั่งเศสจัดส่งกองทหารจำนวน ๖๓๖ คน มาประจำที่ป้อมเมืองมะริด ถ้าไทยไม่ยินยอมจะให้ทหารฝรั่งเศสเข้าตีเมืองบางกอกและเมืองมะริดให้ได้ พร้อมกันนั้นให้ไทยแต่งตั้งชาวฝรั่งเศสเป็นเจ้าเมืองบางกอกและขึ้นตรงต่อออกญาวิชาเยนทร์^{๖๖} โดยตรง และจะต้องอนุญาตให้กองทหารฝรั่งเศสประจำอยู่ในไทย และถ้าการเจรจาไม่สำเร็จให้ใช้กำลังเข้ายึดบางกอกให้ได้

พ.ศ. ๒๒๓๑ สมเด็จพระเพทราชา ทรงทราบจุดประสงค์ของ ออกญาวิชาเยนทร์และฝรั่งเศสที่ต้องการขยายอิทธิพล ต้องการครอบครองไทยทั้งทางด้านทหาร การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่ง กระทบ ทองธรรมชาติ บันทึกไว้ว่า ครั้งนั้นสมเด็จพระเพทราชา พร้อมด้วยขุนนาง ข้าราชการ “ที่ต่อต้านออกญาวิชาเยนทร์และฝรั่งเศส ได้รวมกำลังกันขับไล่ชาวฝรั่งเศสออกไปจากประเทศไทย”^{๖๗} ทำให้แผนการของฝรั่งเศสครั้งนั้นประสบความล้มเหลว

พ.ศ. ๒๓๐๒ พระเจ้าอลองพญาของพม่ายกทัพมาตีทวาย ตะนาวศรี และมะริด ซึ่งยึดเมืองเหล่านี้ได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีข่าวว่าพม่าจะยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาทางด่านเจดีย์สามองค์ และด่านแม่ละเมา แต่กองทัพพม่ายกทัพมาทางด้านสิงขร เมืองตะนาวศรี และเข้ามาได้ถึงสุพรรณบุรีอย่างสะดวก มีผลให้กรุงศรีอยุธยาเกิดโกลาหล

พ.ศ. ๒๓๐๔ พระเจ้ามังระแห่งพม่า โปรดให้เนเมียวสีหบดีเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ทำการปราบปรามอาณาจักรล้านช้าง และรวบรวมผู้คนมาตีกรุงศรีอยุธยาทางหัวเมืองเหนือ ในขณะเดียวกันก็ให้มังมหานรธาคุมทัพมาตีทวายและหัวเมืองฝ่ายใต้ แล้วค่อยยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับกองทัพของเนเมียวสีหบดี ซึ่งครั้งนั้นฝ่ายไทยสับสนอลหมานทั้งในกรุงศรีอยุธยาและหัวเมือง เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาถูกกองทัพพม่าโจมตีทั้งทางเหนือและทางใต้ รวมเวลาได้ ๑ ปี ๒ เดือน แต่ก็ไม่สามารถที่จะตีกรุงศรีอยุธยาให้แตกได้

พ.ศ. ๒๓๑๐ สมัยสมเด็จพระสุริยาศน์อมรินทร์(พระเจ้าเอกทัศ) เกิดการขาดแคลนกระสุนดินดำและอาวุธที่ใช้ในการทำสงคราม เนื่องจากถูกพม่าปิดล้อมเมือง ในขณะเดียวกันที่มีการเกณฑ์ผู้คนเข้าไปไว้ในกำแพงพระนคร ทำให้เกิดความอดอยากขาดแคลน ที่สำคัญคือ การตั้งกฎประกาศว่า “ถ้าใครจะยิงปืนใหญ่ต้องมาบอกขออนุญาตที่ศาลาลูกขุนเสียก่อน”^{๖๘} ทำให้ขวัญกำลังใจของทหารหมดลงในที่สุด ซึ่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ บันทึกไว้ว่า ในครั้งนั้น ภายในกรุงศรีอยุธยาเกิดเหตุการณ์สำคัญ คือ

“สงครามกลางเมืองที่ใหญ่หลวง ยิ่งกว่าศึกการเมืองที่เคยปรากฏในกรุงศรีอยุธยามาก่อน ตระเตรียมคนที่จะรบพุ่งกันมาหลายวัน และตั้งค่ายคูขี้กลางเมืองโดยเปิดเผย.. ครั้นพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมีชัยชนะ ข้าราชการวังหลวงจึงถูกกำจัดมากกว่าครึ่งไหน ๆ”

ในคราวนี้พม่าเห็นปัญหาภายในของกรุงศรีอยุธยาว่า “ไทยอ่อนแอ พลกเปลี่ยน เป็นช่องทางที่จะปล้นเอาทรัพย์สินสมบัติได้ง่ายๆ ก็ยกทัพมาตีเมืองไทยเท่านั้นเอง”^{๓๖} กระทบตลอดของธรรมชาติ ซึ่งให้เห็นว่า ปัญหาของกรุงศรีอยุธยา คือ ความไร้ประสิทธิภาพในการทำสงคราม การฝึกปรือกำลังทัพ และการวางแผนการยุทธที่ดี” ซึ่ง ขจร สุขพานิช ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “เหมือนทำให้การเตรียมพร้อมไม่มี ความชำนาญในการศึกไม่มี ความชำนาญในการใช้อาวุธไม่มี”^{๓๗} กรุงศรีอยุธยาจึงตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่าครั้งที่ ๒ ในวันอังคาร ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุน จุลศักราช ๑๑๒๔ ซึ่งมีบันทึกในประชุมพงศาวดารว่า

“...พวกพม่าเข้าศึกได้เอาไฟเผาสถานที่บางกอก

และทำลายป้อม ทั้งเผาสวนและปล้นบ้านเรือน

ไม่ละเว้นเลย ตลอดตั้งแต่ท่าเรือจอดจนถึงชานพระนคร...”

“...มีหน้าซ้ำพวกพม่ายังคอยรังควานไม่ให้ราษฎรไทย

ทำมาหากิน และออกคำสั่งห้ามราษฎรทำการเพาะปลูกอีกด้วย”

“... พม่าได้เอาไฟเผาบ้านเรือน ทำลายข้าวของต่าง ๆ อยู่ ๑๕ วัน และได้ฆ่าผู้ พันคนไม่เลือกว่า คนมีเงินหรือไม่มีเงิน ก็ฆ่าฟันเสียสิ้น

แต่พวกพม่าพยายามฆ่าพวกพระสงฆ์มากกว่า

และได้ฆ่าเสียนับจำนวนไม่ถ้วน

ข้าพเจ้า(ผู้บันทึก) เองได้เห็นพม่า

ฆ่าพระสงฆ์ในตอนเช้าเวลาเดียวเท่านั้นกว่า ๒๐ องค์

เมื่อพม่าได้เผาบ้านเรือนในพระนคร

ตลอดจนพระราชวังและวัดวาอารามหมดสิ้นแล้ว

พวกพม่าจึงเตรียมการที่จะยกทัพกลับไป...”

“...ราษฎรพลเมือง ซึ่งรอดพ้นเมืองพม่าไปได้นั้น ยากจนเดือดร้อนอย่างที่สุด

ในเวลานี้ดูเหมือนดินฟ้าอากาศจะช่วยกันทำโทษพวกเรา

ฝนก็ไม่ตกตามฤดูกาล ชาวนาได้หว่านข้าวถึง ๓ ครั้ง

ก็มีตัวแมลงคอยกินรากต้นข้าว และรากผักทุกอย่าง

โจรผู้ร้ายก็ซุกซุมมีหัวทุกหนแห่ง...”^{๘๒}

เมื่อไทยเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าแล้ว หัวเมืองมาลายู ได้แก่ ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู ได้ถือโอกาสตั้งตัวเป็นอิสระ ที่น่าสังเกตคือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ทั้งโปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้ช่วยเหลือกรุงศรีอยุธยา

๘) สมัยกรุงธนบุรี(พุทธศักราช ๒๓๑๓-๒๓๒๕) ภายหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ เกิดจลาจลในไทย ครั้งนั้นไทยไม่มีพระเจ้าแผ่นดินทำให้หัวเมืองมาลายู ได้แก่ ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู ได้ถือโอกาสตั้งตัวเป็นอิสระ ต่อมาพระยาวิชิตปรากฏการ(สิน) ได้รวบรวมคนไทยต่อสู้กับพม่า กู้ชาติได้สำเร็จในปี พ.ศ. ๒๓๑๓ ทำให้ไทยรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า และได้ตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สถาปนาองค์เป็นพระเจ้ากรุงธนบุรี(พระเจ้าตากสิน) ต่อมาได้รวบรวมเมืองต่างๆ ที่แยกตัวออกกลับเข้าของไทยอีกครั้ง และได้ทรงบันทึก ไว้ว่า

“อันตัวพ่อ ชื่อว่า พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก กู้ชาติ พระศาสนา
ถวายแผ่นดิน ให้เป็น พุทธบูชา
แต่ศาสนา สมณะ พระพุทธโคดม
ให้อินยง คงถาวร ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี ปฏิบัติ ให้พอสม
เจริญสมณะ วิปัสสนา พ่อชื่นชม
ถวายบังคม รอยบาท พระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่ คู่กับเจ้า
ชาติของเรา คงอยู่ คู่พระศาสนา
พระศาสนา อยู่ยง คู่องค์กษัตรา
พระศาสดา ผากไว้ ให้คู่กัน”^{๘๓}

๙) กรุงรัตนโกสินทร์(พุทธศักราช ๒๓๓๕-ปัจจุบัน) ภายหลังจากที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ ได้ย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรี มาตั้งฝ่ายตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา และตั้งชื่อเมืองหลวงใหม่ว่า

**“กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์
มหินทรา อยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์
อุดมราชธานีเวชน มหาสถาน**

อมรพิमानอวตารสถิตย์ สักกะทัตติยะ วิษณุกรรมประสิทธิ์”

แปลว่า “กรุงเทพมหานครเป็นพระมหานครที่ดำรงรักษาพระพุทธรูปมหาณีนรัตนปฏิมากร คือ พระแก้วมรกต เป็นแก้วอย่างคิมสิริประเสริฐ สำหรับพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ประดิษฐานกรุงเทพมหานครนี้”

ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ประเทศไทยได้ชื่อว่าอาณาจักรกว้างขวางมากที่สุด ซึ่ง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส บันทึกไว้ว่า “กำหนดแดน แผ่นดินสยามอันเป็นที่เกิดของเราแลบุรพการีของเรา ตั้งอยู่เหนือกิ่งพิภพผืนขึ้นไป ในระหว่าง ๔ องศา ขึ้นไปหา ๒๔ องศา ตะวันออกแห่งเมืองกรีนิช ขวางออกไปในระหว่าง ๗๘ องศา ออกไปหา ๑๐๕ องศา ในทิศเหนือ ต่อกับปลายแดนจีน ในตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อกับแดนตังเกี๋ย ในทิศตะวันออกต่อกับแดนญวน ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ต่อกับแดนเขมร ในทิศใต้มีปากอ่าวสยามเป็นที่กำหนด ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ต่อกับแดนมาลายู ในทิศตะวันตกต่อกับแดนมอญ ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ต่อกับแดนพม่า มีพื้นที่ประมาณ ๔๔๗๔ เหลี่ยมโยชน์”

สมัยรัตนโกสินทร์อาณาจักรไทยกว้างใหญ่ มีความเจริญและอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทำให้เป็นที่ต้องการของนักล่าอาณานิคมซึ่งได้พยายามเข้ามามีอำนาจและพยายามแบ่งแยกดินแดนไปเป็นของตนโดยตลอด ดังนี้

การเสียดินแดน

พ.ศ. ๒๓๒๙ (๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๒๙) อังกฤษเข้ายึดครองเกาะหมาก(เกาะปิ้ง) เนื้อที่ประมาณ ๓๗๕ ตารางกิโลเมตร

พ.ศ. ๒๓๓๖ (๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๓๓๖) พม่ายึดเมืองมะริด ทวาย ตะนาวศรี(เนื้อที่ประมาณ ๕๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งขณะนั้น รัชกาลที่ ๑ ทรงพระชรา อีกทั้งไม่สามารถใช้แม่ทัพนายกองที่มีฝีมือดีได้

พ.ศ. ๒๓๖๘ พม่ายึดเมืองแสนหวี เมืองเชียงตุง เมืองพง เนื้อที่ประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ต่อมาไทยยึดกลับมาได้ แต่ถูกอังกฤษยึด เมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๘๔

พ.ศ. ๒๓๙๒ จีนเข้ายึดครองแคว้นสิบสองปันนา เนื้อที่ประมาณ ๖๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

พ.ศ. ๒๔๐๖ (๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๐๖) พระนโรดม (เป็นพระเชษฐาของพระเจ้าศรีสวัสดิ์) เจ้าแผ่นดินเขมรที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอุปการะ ให้ครองกรุงกัมพูชา^{๕๕} ได้เอาใจออกห่างไทยไปขออยู่ในความคุ้มครองของฝรั่งเศส ซึ่งขณะนั้นฝรั่งเศสกำลังตีญวนได้ใหม่ ๆ แล้วยื่นคำขาดเข้ามาขอเมืองเขมรต่อไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมี พระบรมราชานุญาตให้เขมรส่วนนอกแก่ฝรั่งเศสครอบครองได้

พ.ศ. ๒๔๑๐ (๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๐) ฝรั่งเศสหาอุบายแบ่งเมืองไทยกับอังกฤษ ทำสัญญาให้ไทยเป็นรัฐกันชน โดยฝรั่งเศสยึดเขมรนอกจากไทย พร้อมเกาะอีก ๖ แห่ง เนื้อที่ ๑๒๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

พ.ศ. ๒๔๓๑ ฝรั่งเศสยึดแคว้นสิบสองจุไท(เมืองไล เมืองเชียงค้อ) ซึ่งครั้งนั้นมีการปราบฮ่อ ฝรั่งเศสอ้างว่ามาช่วยปราบฮ่อ โดยไทยทำสัญญากับฝรั่งเศสที่เมืองแกลง(เดียนเบียนฟู) เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ แต่ภายหลังฝรั่งเศสฉวยโอกาสยึดดินแดน เนื้อที่ ๘๗,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

พ.ศ. ๒๔๓๕ ฝรั่งเศสยึดหลวงพระบางทั้งที่รู้ว่าเป็นของไทย

พ.ศ. ๒๔๓๖ ฝรั่งเศสยึดปากน้ำ เกิดการต่อสู้ระหว่างทหารฝรั่งเศสกับทหารสยาม (เรียกว่าวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.๑๑๒) ที่สำคัญคือ ฝรั่งเศสกล่าวหาว่าสยามกระทำการโง่เขลา โดยไม่มีเหตุผล และฝ่าฝืนสนธิสัญญาปี พ.ศ. ๒๓๘๘(ค.ศ. ๑๘๔๖) ที่ว่าเรือของฝรั่งเศสสามารถจอดทอดสมอที่เมืองปากน้ำได้ ครั้งนั้นฝรั่งเศส ส่งเรือรบเข้ามาขู่ไทย (๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖) บังคับให้สยามจ่ายค่าเสียหายที่ไม่เป็นธรรมจำนวน ๓ ล้านฟรังก์ และเงื่อนไขที่ประมาณ ๔๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร รวมทั้งยึดจันทบุรีและตราดไปไว้ในอารักขาอีกนานกว่า ๑๐ ปี(พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๔๗) เรียกว่า

“สยามกำสรวล ฝรั่งเศสกำทรัพย์”

พ.ศ. ๒๔๔๖ (๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖) ฝรั่งเศสยึดดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงตรงข้ามเมืองพระบาง คือ เมืองน่าน เมืองจำปาศักดิ์ เมืองมโนไพร เนื้อที่ ๖๒,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร ต่อมาวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ มีการทำสัญญาขอให้ฝรั่งเศสคืนจันทบุรีให้ไทย ครั้งนั้นฝรั่งเศสยอมถอนทหารออกจากจันทบุรี แต่เข้าไปยึดตราดไว้อีก ๕ ปี

พ.ศ. ๒๔๔๘ (๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๘) ฝรั่งเศสยึดครองเขมรส่วนใน(มณฑลบูรพา) คือ เมืองศรีโสภณ เมืองเสียมราฐ เมืองพระตะบอง ซึ่ง อาณัฐชัย รัตกุล ได้แสดงว่าหลักฐานชิ้นหนึ่งที่ยืนยันว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นของไทย คือ แสคมไทย ชุดพระตะบอง (พ.ศ. ๒๔๔๕)^{๕๖} “ตราประทับที่ทำการไปรษณีย์ในลาว ได้แก่ ไชยบุรี, หลวงพระบาง, จำปาศักดิ์, ปากลาย ตรา

ประทับที่ทำการไปรษณีย์ในเขมร ได้แก่ พระตะบอง, โพลิน, เสียมราช, ศรีโสภณ และจันทคีรี
เขตร์^{๕๕} และ พลาดิศัย สิทธิชัยกิจ ได้บันทึกไว้ว่า การที่ไทยยอมครั้งนั้นก็เพื่อแลกกับการที่
ฝรั่งเศสยอมยกเลิกสิทธิศาลกงสุลในประเทศสยาม^{๕๖} และคืนเมืองตราด เกาะกง ตานซ่ายให้ไทย

พ.ศ. ๒๔๕๑ (๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๑) ไทยได้มีการทำสัญญากับอังกฤษ เรื่องให้ศาล
ไทยบังคับคนของอังกฤษในประเทศสยาม ต่อมาวันที่ (๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๑) อังกฤษเข้า
ยึดเมืองกลันตัน เมืองตรังกานู เมืองไทรบุรี เมืองปλισ รวมเนื้อที่ ๘๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร
ต่อมาอังกฤษ ได้เข้ายึดเอาดินแดนตอนใต้ของประเทศไทยอีก เช่น โกตาบารู กุลิม ลังกอวี และ
กวาลามูดา^{๕๗}

พ.ศ. ๒๔๗๒ ฝรั่งเศสได้มีบทบาททางการเมืองในเขมร สามารถยกสมเด็จพระศรีสวสดี
มณีนวดี ขึ้นเป็นกษัตริย์ ธิดา สารายา ได้รายงานว่ เมื่อถึง พ.ศ. ๒๔๙๒ ฝรั่งเศสได้จัดขบวน
ปัญหาเรื่องเขาพระวิหาร ด้วยการประท้วงรัฐบาลไทยที่ครอบครองเขาพระวิหาร ทั้งที่ปราสาท
เขาพระวิหารซึ่งอยู่บนยอดเขาพระวิหาร ในเทือกเขาพนมดงรัก "อยู่ในขอบเขตทางการปกครอง
และอธิปไตยของไทย ขึ้นกับท้องที่บ้านภูมิซรอล ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ณ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ^{๕๘} (สันปันน้ำ บ้านเขาพระวิหารไว้ในเขตไทย แต่แผนที่ที่ฝรั่งเศสทำขึ้น
กำหนดให้เขาพระวิหารอยู่ในเขตกัมพูชา)^{๕๙} มีผลให้เขมร (รัฐบาลกัมพูชา) ตัดสัมพันธ์ทาง
การทูตกับไทย เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จนกระทั่ง วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๒
รัฐบาลกัมพูชายื่นฟ้องศาลโลก ที่ กรุง เฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ขอให้ศาลชี้ขาดว่าอธิปไตย
เหนือเขาพระวิหารนั้นเป็นของกัมพูชา"

ต่อมาวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๕ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกได้
พิพากษาว่า ซากปราสาทพระวิหารตั้งอยู่บนดินแดนภายใต้อำนาจอธิปไตยของกัมพูชา ทั้งนี้
เป็นไปตามแผนที่ซึ่งฝรั่งเศสทำขึ้นตามสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๔๔๗ และ พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยอาศัย
เหตุผลว่า ประเทศไทยพึงเคยมิได้ประท้วงแผนที่ดังกล่าวนั้น ขณะที่ฝ่ายไทยได้
ยืนยันต่อศาลมาโดยตลอดว่า รัฐบาลไทยถือสันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดนตามข้อกำหนดในสนธิ
สัญญาทุกฉบับที่พาดพิงถึงบริเวณอันกลายเป็นบริเวณที่พิพาทนั้น ซึ่ง วิลาส นิรันดร์สุขศิริ ได้
บันทึกไว้ว่า

“หลายคนมองวิกฤตการณ์ครั้งนี้โดยเปรียบเทียบสยามเป็นลูกแกะ

และฝรั่งเศสเป็นหมาป่าที่หิวโหย

แต่ถ้าจะให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นก็ต้องแซมอังกฤษเข้าไปด้วย

ในฐานะหมาป่าที่คลุ้มตัวเองด้วยหนังแกะ...

หมาป่าที่ทวีปไทยก็ยังเป็นหมาป่าที่ทวีปไทยอยู่วันยังค่ำ

ลูกแกะจะวิ่งหนีไปได้สักกี่น้ำก่อนตกอยู่ในกรงเล็บและคมเขี้ยวของหมาป่า

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีหมาป่าในคราบแกะคอยจับตาดูอยู่ไม่ไกลนักด้วย^{๕๖}

อย่างไรก็ตาม สยาม ก็สามารถเอาตัวรอดจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกมาได้ ซึ่งมีชนเพียง ๓ ชาติ ที่รอดพ้นจากการตกไปเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ทั้ง ๓ ชาติ ได้แก่ ไทย ญี่ปุ่น และเกาหลี แต่ในเวลาต่อมาเกาหลีก็ถูกญี่ปุ่นผนวกเข้าไปจึงเหลือชาติเอเชียเพียง ๒ ชาติ คือ ไทยกับญี่ปุ่นเท่านั้นที่ไม่เคยตกไปเป็นเมืองขึ้นของผู้ใดในยุคที่มีการล่าอาณานิคมนี้^{๕๗}

ในปัจจุบัน มีองค์การสหประชาชาติ ซึ่งมาจากตัวแทนของประเทศต่างๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรการจัดการปัญหาดินแดนและข้อพิพาทต่างๆ ของสังคมโลก ทำให้การใช้กำลังทางทหารเพื่อยึดดินแดนนั้นทำได้ยาก รวมทั้งมีการกำหนดพื้นที่ของประเทศต่างๆ ไว้ชัดเจนสำหรับประเทศไทย ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างละติจูด ๕ องศา ๓๗ ลิปดาเหนือ กับ ๒๐ องศา ๒๗ ลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูด ๙๗ องศา ๒๒ ลิปดาตะวันออก กับ ๑๐๕ องศา ๓๗ ลิปดาตะวันออก ระหว่างเส้นศูนย์สูตรกับเส้นทรอปิคออฟแคนเซอร์ กำหนดพื้นที่ ทิศเหนือ จรดลาว, ทิศใต้ จรดมาเลเซีย, ทิศตะวันออก จรดลาวและเขมร, ทิศตะวันตก จรดพม่า

“เรานี้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง

ไม่ควรให้เสียทีที่เกิดมา

แม้ใครตั้งจิตคิดรักตัว

ควรจะร้อนนกร้อนใจ

ชาติใดไว้รักสมัคสมาน

แม้ชาติย่อยยับอัปจน

ใครมาเปนเจ้าเข้าครอง

เคียวเข็ญเย็นค้ำกราไป

เขาจะเห็นแก่หน้าค่าชื่อ

ไหนจะต้องเหน้อยยากลำบากกาย

เพราะฉะนั้นชวนกันสวามิภักดิ์

ยอมตายไม่เสียตายชีวา

สมานสามัคคีให้คืออยู่

ควรคิดจ่านงจงใจ

ควรคำนึงถึงชาติศาสนา

ในหมู่ประชาชาวไทย

จะม้วนอนนึ่งอยู่ใดน

เพื่อให้พรั่งพร้อมทั่วคน

จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล

บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร

คงจะต้องบังคับขับไส

ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย

จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย

ไหนจะอายุทั่วทั้งโลกา

จงรักร่วมชาติศาสนา

เพื่อรักษาอิสระคณะไทย

จะสู้ศึกศัตรูทั้งหลายได้

เปนไทยจนสิ้นดินฟ้า”

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหาพิชัยมงกุฎพร้อมด้วยรัศมีและฉัตรสองข้าง หมายความว่า ราชธิปไตย
จักรตรี หมายความว่า พระราชวงศ์จักรตรี(จักรี)

โล่รองพระมหาพิชัยมงกุฎมีรูปช้างสามเศียร หมายถึง สยามเหนือ สยามกลาง สยามใต้
รวมกันเป็นประเทศสยาม

รูปช้างยืนแท่น หมายความว่า ประเทศลาว

รูปกริชคดและกริชตรงไขว้กัน หมายความว่า ประเทศราชมลายู

รูปราชสีห์ คชสีห์ถือฉัตรสองข้าง ราชสีห์ หมายความว่า มหาดไทยเป็นใหญ่ในฝ่าย
พลเรือน คชสีห์ หมายความว่า กลาโหมเป็นใหญ่ในฝ่ายทหาร ทั้งสองฝ่ายเป็นพนักงานป้องกัน
ราชอาณาจักร

รอบกรอบโล่เป็นสังวาลเครื่องราชอิสริยาภรณ์นพรัตน์ราชวราภรณ์ หมายความว่า
นับถือพุทธศาสนา เนื่องจากตามพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์สมัยนั้นผู้ที่นับถือพุทธ
ศาสนาเท่านั้นที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้

ได้โล่ลงมาเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า หมายความว่า พระเจ้าอยู่หัวทรง
บำรุงถึงสกุลวงศ์ผู้มีบำเหน็จความชอบในบ้านเมืองให้เป็นสามัคคีช่วยกันในการบ้านเมือง

ด้านล่างมีแพรแถบเขียนเป็นตัวหนังสือคาถา ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช(สา) ผู้ว่า สหุเพส
สงฆภูตวนั สามัคคี วุฑฒิสายิกา แปลว่า ความพร้อมเพรียงของชนผู้เป็นหมู่ยังความเจริญ
ให้สำเร็จ

เครื่องประดับแต่งข้างหลังตรา คือ ฉลองพระองค์ครุยเป็นพื้นอย่างมาน และมีเครื่อง
ราชกกุธภัณฑ์ คือ พระขรรค์ไชยศรีกับพัดวาลวิชนีอยู่ฝ่ายขวา ธารพระกรกับพระแส้อยู่ฝ่าย
ซ้าย ฉลองพระบาทอยู่ริมฐานฉัตรข้างละขอบ

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๖(ร.ศ. ๑๑๒) ไทยเสียดินแดนลาวแก่ฝรั่งเศส และมลายูแก่อังกฤษ
จึงเปลี่ยนสร้างตราครุฑขึ้น และใช้เป็นตราแผ่นดินสืบมาจนปัจจุบัน

ธงชาติ เครื่องหมายแห่งไตรรงค์ รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้ว่า

ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคัมภีร์ไทย
แดงคือโลหิตเราไซ้ ซึ่งยอมสละได้
เพื่อรักษาชาติศาสนา
น้ำเงินคือสีโสภะ อันจอมประชา
ชไปรดเป็นของส่วนองค์
จัดริ้วเข้าเป็นไตรรงค์ จึงเป็นสีธง
ที่รักแห่งเราชาวไทย
ทหารอวดร่นำไป ยงยุทธวิชัย
วิชิตกวีเกียรติสยาม”

เพลงชาติสยาม (๑) ในครั้งแรกนั้นใช้เพลงสรรเสริญพระบารมี ต่อมา ในปี พ.ศ.
๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบ
ประชาธิปไตย โดยการนำของ “คณะราษฎร” จึงมีการแต่งเพลงชาติขึ้นใหม่โดยเจ้าพระยา
ธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ใช้ทำนองเพลงมหาชัย มีเนื้อร้องดังนี้

“สยามอยู่คู่ฟ้าอย่างสลับ
เพราะชาติไทยเป็นไทยไปทุกเมื่อ
ชาวสยามนำสยามเหมือนนำเรือ
ผ่านแก่งเกาะเพราะเพื่อชาติพันภัย
เราร่วมใจร่วมรักสมัครหนุน
วางธรรมนูญสถาปนาพระชนมใหม่
ยกสยามยิ่งยงดำรงชัย
ให้คงไทยตราบสิ้นดินฟ้า”

แต่เนื่องจากใช้ทำนองเพลงมหาชัย และเพลงมหาชัยนั้นใช้สำหรับรับเสด็จเชื้อพระวงศ์
คณะราษฎรไม่เห็นด้วยจึงพยายามสรรหาเพลงชาติขึ้นใหม่ ร.อ.หลวงนิเทศกลกิจ (กลาง

โรจนเสนา) ได้สั่งการให้ขุนวิจิตรมาตรา (รองอำมาตย์โทสง่า กาญจนาคพันธ์) แต่งเพลงชาติขึ้น โดยมีพระเจนดุริยางค์(ปิติ วาทยากร) เป็นผู้ใส่ทำนองให้กับบทเพลง ซึ่งเนื้อร้องของเพลงชาตินั้นมีเป้าหมายที่จะประกาศให้ชาวโลกรับรู้ถึงประวัติความเป็นมาของชาติและให้ชาวไทยทุกคนมีความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อีกทั้งให้ชาวไทยมีความรัก ความสามัคคีระหว่างชาวไทยด้วยกัน และได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ จ.๔๔๖๒/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๗๗

เพลงชาติสยาม(๒)

“แผ่นดินสยาม นามประเทืองว่าเมืองทอง
ไทยเข้าครองตั้งประเทศเขตแดนสง่า
สืบเผ่าไทยตึกคำบรรพ์โบราณลงมา
รวมรักษาสามัคคีทวีไทย
บางสมัยศัตรูจู่โจมตี
ไทยพลีชีพพร้อมรวมลุกไล่
เข้าลุยเลือดหมายมุ่งผดุงไมท
สยามสมัยโบราณรอดตลอดมา

อันสยามคือว่าเนื้อของไทย
น้ำรินไหลคือว่าเลือดของเชื้อข้า
เอกราชคือเจดีย์ที่เราบูชา
รักษาชาติประเทศเอกราชจงดี
ใครย่ำยีเราจะไม่ละให้
เอาเลือดล้างให้สิ้นแผ่นดินไทย
สถาปนาสยามสมัยให้เทอดไทย ไชโยฯ”

ชาติไทย

ชาติไทย “ไทย” แปลว่า “มีความเป็นโสດอยู่แก่ตัว ดูเหมือนจะเป็นชื่อที่เราเรียกตัวเองในคราวเมื่อพ้นจากอำนาจของชาติอื่นตั้งตัวเป็นเอกราชขึ้นได้”

เพลงชาติไทย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เปลี่ยนชื่อจาก “สยาม” เป็น “ไทย” ใช้เป็นชื่อประเทศ ประชาชน สัญชาติ จากนั้นคณะรัฐมนตรี ได้ลงมติให้เปลี่ยนเพลงชาติใหม่ โดยจัดให้มีการประกวดบทเพลงอย่าง

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

เป็นทางการ ผลปรากฏว่า พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ ผู้แต่งเนื้อร้อง และพระเจนดุริยางค์ ผู้ใส่ทำนอง เป็นผู้ชนะการประกวด โดยมีเนื้อร้องว่า

“ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย

เป็นประชารัฐไผทของไทยทุกส่วน

อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล

ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี

ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด

เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่

สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี

เถลิงประเทศชาติไทยทวีมีชัย ชโยฯ”

เนื้อเพลงชาติไทยนี้ได้ใช้ร้องมาจนถึงปัจจุบัน (สำหรับทำนองเพลงนั้นเหมือนกันทั้งบทเพลงครั้งแรกและเพลงที่ร้องกันในปัจจุบัน)

ในระยะแรกนั้นเมื่อเพลงชาติไทยบรรเลงขึ้น ไม่ว่าสถานที่ใด ประชาชนทุกคนจะยืนตรง แสดงความเคารพโดยทันที และกระทำอย่างพร้อมเพรียงกัน ต่อมาเมื่อความเจริญทางวัตถุเข้ามามีบทบาทในประเทศมากขึ้น ประชาชนก็ละเลยการแสดงความเคารพต่อธงชาติ และเพลงชาติคงมีปฏิบัติอยู่ประจำเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น

พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะปฏิรูปการปกครองได้เข้ายึดอำนาจ และมีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้น โดยมี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งนั้นได้มีการประกาศให้สถานที่ราชการ ชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา เวลา ๐๘.๐๐ น. และเชิญธงลงจากเสาเวลา ๑๘.๐๐ น. ตามเวลาของสถานที่นั้นๆ และชักชวนให้ข้าราชการหยุดยืนเคารพธงชาติในเวลา ๐๘.๐๐ น. และ ๑๘.๐๐ น. เพื่อเป็นตัวอย่างอันดีแก่ประชาชนทั่วไป (ประกาศ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘)

ต่อมาสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้มีการเปิดเสียงเทียบเวลา พร้อมเสียงเพลงชาติเวลา ๐๘.๐๐ น. และ ๑๘.๐๐ น. ผู้ที่ได้ยินต่างแสดงความเคารพด้วยการยืนตรง และสำหรับรถที่เคลื่อนที่ก็จะหยุดแสดงความเคารพ ซึ่งแสดงถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย การมีระเบียบวินัยของบุคคล ความรัก ความภูมิใจในถิ่นกำเนิดและความเป็นคนไทย

**“บัดนี้ศึกไกลยังไม่ห่าง
แต่หวั่นทรวงศึกใกล้ไล่ข่มเหง
หากคนไทยหันมาม่ากันเอง
จะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง”**

กิจกรรมเสนอแนะ

ให้นักศึกษาดำเนินการประวัติศาสตร์ชาติไทย ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

คำถามท้ายบท

๑. “สยาม” และ “ไทย” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร
๒. ไทยเสียดินแดนในสมัยต่างๆ เพราะเหตุใด
๓. ไทยรอดพ้นจากการยึดครองของต่างชาติได้อย่างไร

เชิงอรรถ

^๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ประวัติศาสตร์-โบราณคดี (พระนคร: โรงพิมพ์มหา
มกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๑๔) หน้า ๕.

^๒ พระยาอนุนามราชชน เรื่องชาติไทย (พระนคร: ประจักษ์วิทยา ๒๕๑๓) หน้า ๖

^๓ หลวงวิจิตรวาทการ สยามกับสุวรรณภูมิ (พระนคร: ม.ป.พ. ๒๕๗๖) หน้า ๘

^๔ วิลเลียม กลิฟตัน ดอดด์ ชนชาติไทย หลวงนิพนธ์นิติสรณ์(แปล) (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๒๐)
บทสรุป

^๕ ชิน อยู่ดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ ๒๕๒๔) หน้า ๓

^๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๓

^๗ สูด แสงวิเชียร “รายงานขั้นต้นถึงลักษณะโครงการควบคุมมนุษย์ สมัยหินใหม่ที่พบที่หมู่บ้านเก่า จังหวัด
กาญจนบุรี” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ ๓ (มิย. ๒๕๑๔) หน้า ๓๔-๓๕.

^๘ ศรีศักร วัลลิโภดม ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ๒๕๒๔)
หน้า ๖.

^๙ กรมศิลปากร วรรณกรรมสมัยสุโขทัย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หัตถศิลป์ ๒๕๒๘) หน้า ๒๕๘

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

- ๑๐ ชิน อยู่ดี เรื่องเดิม หน้า ๖.
- ๑๑ วินัย พงศ์ศรีเพียร "ประวัติศาสตร์กับการศึกษา" รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง สถานภาพความรู้ประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน ๒๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ หน้า ๑๘
- ๑๒ มานพ ทาววัฒนสกุล "ประวัติศาสตร์กระแสหลัก: ล้าหน้า สุโขทัย ออยุธยา" รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง สถานภาพความรู้ประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน ๒๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ หน้า ๓
- ๑๓ สนธิ บางยี่ขัน และพวง มีนอก เริ่มเดิม หน้า ๒๔
- ๑๔ เขียน ยิ้มศิริ พุทธานุสรณ์ (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ ๒๕๑๒) หน้า ๑๗
- ๑๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๔
- ๑๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖
- ๑๗ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๒
- ๑๘ ธิดา สาระยา กว่าจะเป็นคนไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม ๒๕๓๑) หน้า ๑๕
- ๑๙ คาบสมุทรสยาม ต่อมาเรียกชื่อว่า "คาบสมุทรไทย"(Peninsular Thailand) ซึ่งแตกต่างจากคาบสมุทรมาลายู (Peninsular Malaysia) ที่อังกฤษเคยครอบครองและได้พัฒนาเป็นประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียในปัจจุบัน และเมื่อครั้งศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้ามาทางคาบสมุทรมาลายู ก็ได้มามีอิทธิพลครอบคลุมพื้นที่บางส่วนในคาบสมุทรไทย คือ บริเวณจังหวัดปัตตานี สตูล นราธิวาส ยะลา และสงขลา
- ๒๐ หม่อมเจ้าจันทร์จรัญ รัชนี อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา (กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์ ๒๕๓๕) หน้า ๒๑
- ๒๑ เขียน ยิ้มศิริ เรื่องเดิม หน้า ๒๗
- ๒๒ หม่อมเจ้าจันทร์จรัญ รัชนี เรื่องเดิม หน้า ๔๕
- ๒๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๖
- ๒๔ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่ พิพิธภัณฑ์สถานไชยา (บริเวณวัดพระบรมธาตุไชยา) จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๒๕ เขียน ยิ้มศิริ เรื่องเดิม หน้า ๕๔
- ๒๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๗
- ๒๗ กรมศิลปากร ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๑ (พระนคร : องค์การคุรุสภา ๒๕๐๖) หน้า ๒๘
- ๒๘ ทองสำริด (๑) ของอินเดียสร้างจากโลหะ ๘ ชนิด(อัฐโลหะ) คือ ทองคำ เงิน เหล็ก ดีบุก ตะกั่ว ปรอท ทองแดง และสังกะสี บ้างก็ใช้เพียง ๕ ชนิด(ปัญจโลหะ) คือ ทองแดง เงิน ทองคำ ทองเหลือง ตะกั่ว (๒) จีน สร้างจากโลหะ ๘ ชนิด(นวโลหะ) (๓) ไทย สร้างทั้งอัฐโลหะ ปัญจโลหะ นวโลหะ สัตตโลหะ และมีลักษณะที่เด่นคือ การหล่อของไทยนั้นบางกว่า สม่าเสมอกว่า รวมทั้งส่วนผสมโลหะก็ไม่เหมือนกัน สำหรับการหล่อในปัจจุบันนิยมใช้โลหะ ๓ ชนิด(ไตรโลหะ) คือ ทองแดง ทองเหลืองและดีบุก
- ๒๙ เขียน ยิ้มศิริ เรื่องเดิม หน้า ๕๑
- ๓๐ สมจัย อนุমানราชธน การทูตไทยสมัยอยุธยา (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเชชม ๒๕๑๓) หน้า ๔๔

- ^{๑๑} กระทบ ท่องธรรมชาติและคณะ ประเทศของเรา ๓ (พิมพ์ครั้งที่ ๙) (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ ๒๕๓๓) หน้า ๑๐๒
- ^{๑๒} ออกญาวิชาเยน (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ขุนนางไทยเชื้อสายกรีก และมีความสนิทสนมกับคณะ บาทหลวงของฝรั่งเศส ที่สำคัญคือเป็นผู้เสนอให้ฝรั่งเศสส่งขุนนางฝรั่งเศสมาเป็นทหารรักษาพระองค์ของ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในอยุธยา
- ^{๑๓} กระทบ ท่องธรรมชาติและคณะ เรื่องเดิม หน้า ๑๑๐
- ^{๑๔} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ไทยรบพม่า (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา ๒๕๒๐) หน้า ๓๘๕
- ^{๑๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๑๕
- ^{๑๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๕๖.
- ^{๑๗} กระทบ ท่องธรรมชาติและคณะ เรื่องเดิม หน้า ๓๘
- ^{๑๘} ขจร สุขพานิช ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. ๑๖๐๐-๒๓๑๐ (ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๑๑) หน้า ๒๐๙
- ^{๑๙} ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ ๓๙ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๑๑) เล่ม ๒๓ หน้า ๕๘
- ^{๒๐} ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาฉบับบูรณะ (พระนคร: กรมศิลปากร ๒๕๒๒) หน้า ๑๘๘
- ^{๒๑} ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ ๓๙ เล่ม ๒๓ หน้า ๖๑
- ^{๒๒} ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ ๓๙ เล่ม ๒๓ หน้า ๘๗
- ^{๒๓} หลักฐานจารึกและคัดเก็บไว้ ณ พระราชานุสาวรีย์ วัดอรุณราชวราราม
- ^{๒๔} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เรื่องเดิม หน้า ๓.
- ^{๒๕} ครั้งนั้นแผ่นดินประเทศเขมรขึ้นกับประเทศไทย มีการแบ่งแยกตามการปกครองออกเป็น ๒ ภาค คือ
๑. เขมรส่วนนอก แต่เดิม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๗ สมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นผู้ครอง ต่อมา พ.ศ. ๒๓๘๙ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ โปรดเกล้าฯ ให้ พระนโรดม (เป็นพระเชษฐาของพระเจ้าศรีสว่างดี) เจ้าแผ่นดินเขมรที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว ได้ทรงอุปการะให้ครองกรุงกัมพูชา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๙
 ๒. เขมรส่วนในนั้นได้โปรดฯ ให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์เป็นผู้ครอง
- ^{๒๖} อานันท์ชัย รัตกุล หลักฐานประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยจากการศึกษาการไปรษณีย์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ (๑๙๙๕) ๒๕๔๖) หน้า ๕๔-๕๕
- ^{๒๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๓,๕๘
- ^{๒๘} พลาคิตัย สิทธิชัยกิจ สมเด็จพระจอมเกล้า พระเจ้ากรุงสยาม (กรุงเทพฯ : บริษัท จูน พับลิชชิ่ง จำกัด ๒๕๓๖) หน้า ๑๒๕
- ^{๒๙} อานันท์ชัย รัตกุล เรื่องเดิม หน้า ๖๔-๖๗

^{๔๐} ชิตา สาระยา เมืองประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์ ๒๕๓๔) หน้า ๑๐๑

^{๔๑} ชิตา สาระยา เมืองประวัติศาสตร์ หน้า ๑๓๔

^{๔๒} วิลาส นรินทร์สุขศิริ "๑๑๒ ปีวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ สยามกำสรวล ฝรั่งเศสกำทรัพย์" ศิลปวัฒนธรรม
วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑๒

^{๔๓} กระทรวงศึกษาธิการ ทวีปของเรา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๕) หน้า ๑๒๔

^{๔๔} พลادتัย สิทธิชัยกิจ เรื่องเดิม หน้า ๔๑

^{๔๕} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เรื่องเดิม หน้า ๑๖